

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich
RPO-611204-III/09/IM

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, *23 lipca 2008 r.*

Pani
Jolanta Fedak
Minister Pracy
i Polityki Społecznej

Kierowniema Pani Minister

Uprzejmie informuję Panią Minister, że do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi obywateli dotyczące zmian w ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.), wprowadzonych niedawno na podstawie art. 33 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507).

W szczególności podnoszony jest zarzut, że wskutek zmian wprowadzonych w art. 20 i 21 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, rolnicy urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r. nie będą mogli przy ustalaniu prawa do emerytury (renty) doliczać także pozarolniczych okresów ubezpieczenia społecznego (okresy zatrudnienia, działalności gospodarczej, zasadniczej służby wojskowej). Oznacza to, że osoby zamierzające obecnie skorzystać z prawa do emerytury muszą udowodnić wyłącznie okresy rolnicze wynoszące 100 kwartałów, lub w przypadku ubiegania się o emeryturę wcześniejszą - co najmniej 120 kwartałów. W tej sytuacji, począwszy od dnia 8 stycznia 2009 r., osoby, które w stażu ubezpieczeniowym posiadają zarówno okresy ubezpieczenia rolniczego, jak też ubezpieczenia poza rolnictwem i w związku z tym nie posiadają minimalnego stażu ubezpieczenia rolniczego, nie nabędą prawa do emerytury rolniczej.

W „Gazecie Prawnej” z 6 marca br. pojawiła się informacja, że wadliwość powyższych zmian została dostrzeżona zarówno przez Panią Minister, jak i posłów z Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny, ale nastąpiło to już po uchwaleniu ustawy wprowadzającej powyższe regulacje w życie. Wypowiadając się na łamach prasy uznała Pani Minister, że kwestionowane zmiany wymagają pilnej korekty w kierunku przywrócenia poprzednio obowiązującej regulacji prawnej. Również posłowie zapowiedzieli własną inicjatywę ustawodawczą, jeśli rząd nie przygotuje nowelizacji ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Uprzejmie informuję, że Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się w dniu 19 marca 2009 r. z prośbą do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o przedstawienie stanowiska w tej sprawie. Zdaniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w związku z reformą powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych zaistniała konieczność opracowania nowych zasad łączenia okresów ubezpieczenia i opłacania składek z tego tytułu w dwóch różnych systemach ubezpieczeń funkcjonujących w Polsce - rolnym i powszechnym. System ubezpieczenia społecznego rolników nie został bowiem zreformowany, jest nadal w znacznym stopniu dotowany z budżetu państwa i opiera się na zdefiniowanym świadczeniu, a nie zdefiniowanej składce, jak to ma miejsce w systemie powszechnym. Oznacza to, że przy ustalaniu prawa do emerytury rolniczej nadal warunkiem koniecznym jest nie tylko osiągnięcie wieku emerytalnego, ale również posiadanie wymaganego stażu ubezpieczeniowego. Na dodatek prawo do wypłaty pełnej emerytury rolniczej uwarunkowane jest zaprzestaniem prowadzenia działalności rolniczej poprzez przekazanie gospodarstwa rolnego. Dotacja budżetowa do systemu ubezpieczenia społecznego rolników ukierunkowana jest właśnie na finansowanie tej części świadczenia emerytalnego rolniczego, która przysługuje za zaprzestanie prowadzenia działalności rolniczej.

Dlatego też zaproponowano łączenie okresów ubezpieczenia i opłacania składek w obu systemach przy ustalaniu prawa i wysokości świadczenia emerytalnego w taki sposób, aby w każdym przypadku rolnik otrzymał świadczenie odpowiadające opłaconym przez niego składkom w okresie aktywności zawodowej w obu systemach. Zgodnie ze zmienioną regulacją prawną rolnik „dwuzawodowiec” będzie miał zawsze prawo do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (bez względu na długość stażu ubezpieczeniowego w ZUS) a także do emerytury ze środków zgromadzonych w Otwartym Funduszu Emerytalnym, jeżeli był członkiem OFE i zgromadził co najmniej minimalny kapitał określony ustawowo, a także do części składkowej świadczenia emerytalnego rolniczego stanowiącej część ubezpieczeniową. Natomiast, jeżeli w okresie aktywności zawodowej to działalność rolnicza w gospodarstwie rolnym była głównym źródłem utrzymania rolnika, tj. posiada on okres opłacania składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe rolników wymagany do uzyskania emerytury rolniczej (25 lat) będzie miał prawo do emerytury rolniczej (którą wypłacać będzie KRUS), niezależnie od świadczeń emerytalnych wypłacanych mu przez ZUS (z FUS i z OFE). Każda z instytucji: ZUS i KRUS świadczenia emerytalne będzie wypłacać niezależnie.

W pozostałych przypadkach, gdy rolnik nie będzie miał wymaganego stażu ubezpieczenia rolniczego do przyznania mu emerytury z ubezpieczenia społecznego rolników, będzie zmuszony ubiegać się o emeryturę w ZUS. Przy ustalaniu wysokości emerytury z FUS, ZUS uwzględni mu okresy opłacania składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe rolników, obliczając zwiększenie na takich zasadach, jak ustala się

wysokość części składkowej emerytury rolniczej na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników. Okresy opłacania składek na ubezpieczenie rolne będą traktowane jak okresy składkowe w powszechnym systemie emerytalnym. Będą się więc sumować przy ustalaniu prawa do podwyższenia świadczenia do kwoty najniższej emerytury gwarantowanej przez państwo, jeżeli wysokość ustalonego ze składek świadczenia nie osiągnie tej gwarantowanej kwoty. Należy podkreślić, że sposób ustalania wysokości zwiększenia za okres opłacania składek na ubezpieczenie społeczne do emerytury z FUS adaptuje rozwiązania istniejące dotychczas.

Ponadto, tak jak dotychczas w przypadku, gdy świadczenie emerytalne wypłacać będzie ZUS, prowadzenie działalności rolniczej przez emeryta nie będzie miało wpływu na wysokość tego świadczenia. Takie rozwiązanie wpisuje się w postawiony zasadniczy cel reformy powszechnego systemu emerytalnego bo zachęca do dłuższej aktywności zawodowej i opłacania składek ubezpieczeniowych. Rolnik posiadający długi staż ubezpieczeniowy w rolnictwie (co najmniej 25-letni) oraz okresy opłacania składek w systemie powszechnym ma szansę otrzymać na starość 3 emerytury: z KRUS rolną oraz z ZUS emeryturę z FUS, a ponadto emeryturę kapitałową (ze środków zgromadzonych w OFE). Takiej możliwości nie byłoby, gdyby przepisy w tym zakresie nie uległy zmianie. Przepisy dotychczasowe przewidywały bowiem wypłatę tylko jednego świadczenia emerytalnego z wybranego przez ubezpieczonego systemu tj., z KRUS lub z ZUS. Istotą przyjętych rozwiązań było utrzymanie praw nabytych w systemie powszechnym, w tym do zgromadzonego „kapitału” ze składek podlegającego dziedziczeniu, przy jednoczesnym zachowaniu praw do emerytury rolniczej.

Zdaniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi ustawodawca wprowadził spójny system łączenia świadczeń emerytalnych z rolnego i powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych. Przyjęte rozwiązania są znacznie korzystniejsze od dotychczasowych, które były przez rolników „dwuzawodowców” mocno krytykowane.

Tymczasem z kierowanych do Rzecznika skarg nie wynika, aby nowe rozwiązania spełniały oczekiwania rolników. Przede wszystkim podnoszona jest kwestia ograniczenia w stosunku do osób urodzonych po 1948 r. dostępności do emerytur rolniczych w sytuacji nie przepracowania w rolnictwie 25 lat (emerytura zwykła) lub 30 lat (emerytura wcześniejsza). Biorąc pod uwagę zasady ustalania wysokości świadczeń jest zrozumiałe, że rolnicy, którzy w okresie ostatnich dwudziestu kilku lat podlegali z mocy prawa ubezpieczeniu społecznemu rolników, nie są zainteresowani przechodzeniem na emerytury pracownicze. Druga grupa skarg pochodzi od osób, które w najbliższych latach zamierzały skorzystać z wcześniejszych emerytur rolniczych z racji osiągnięcia wieku 60 lat (w przypadku mężczyzn). Jeżeli nie mogą wykazać się 30-letnim okresem ubezpieczenia rolniczego, to zmuszeni będą pracować do osiągnięcia wieku 65 lat. Wreszcie w skargach podnoszony jest problem

braku odpowiedniego okresu przejściowego, umożliwiającemu zainteresowanym dostosowanie swojej sytuacji życiowej do zmienionego stanu prawnego. Ustawa o emeryturach kapitałowych została ogłoszona w dniu 24 grudnia 2008 r., a weszła w życie z dniem 8 stycznia 2009 r. Wielu rolników, którzy złożyli wnioski o emerytury po dniu 8 stycznia 2009 r., z uwagi na brak wymaganego stażu rolniczego otrzymało decyzje odmowne, choć wcześniej ustalali w organach rentowych, że spełniają warunki do emerytury. Niektórzy wyzbyli się już gospodarstw rolnych, gdyż jest to jeden z warunków nabywania prawa do wcześniejszej emerytury, a zatem utracili dotychczasowe miejsca pracy, a zarazem także podstawę do objęcia systemem rolniczego ubezpieczenia społecznego.

Działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) uprzejmie proszę Panią Minister o przedstawienie stanowiska w powyższej sprawie.

Z poważaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich